

Hoe bereik, motiveer en ondersteun je jongeren die buiten beeld zijn geraakt naar school, werk of dagbesteding?

Op zoek

Dat het investeren in jongeren die buiten beeld zijn geraakt bestuurlijke durf, een brede maatschappelijke coalitie, ruimte om te experimenteren en verdere professionalisering vraagt, moge duidelijk zijn. Dat blijkt eens te meer uit de hieronder beschreven knelpunten aangedragen door mensen uit de praktijk. Deze jongeren vragen ultiem maatwerk. Juist bij hen worden beperkingen in het doe-vermogen van zowel jongeren zelf als professionals en de verkokering van de systemen voelbaar.

We zijn op zoek naar drie regio's die hier verandering in willen brengen en die mee willen doen aan een experimentele aanpak. We maken voor hen een traject waarin we voortbouwen op inzichten uit eerdere experimenten met en onderzoeken naar jongeren buiten beeld. We gebruiken een mix van instrumenten die goed passen bij taaie vraagstukken en die zijn gebaseerd op het denken uit de transitiekunde. Door met deze mix van instrumenten te werken willen we een beweging in gang zetten die niet ophoudt bij de laatste bijeenkomst. Idealiter leggen we een basis voor het verder integraal samenwerken om jongeren buiten beeld beter te bereiken, motiveren en ondersteunen. De drie deelnemende regio's krijgen ondersteuning van Movisie.

Het aanbod

Vijf regionale transitiearena's met informele organisaties en nieuwe initiatieven

Om jongeren weer in beeld te krijgen en hen adequaat te ondersteunen naar school, werk of dagbesteding is een samenhangende aanpak nodig en het bewandelen van nieuwe wegen. De beste manier om deze jongeren te bereiken gaat niet via de formele kanalen, maar via informele organisaties en nieuwe initiatieven die op een alternatieve manier iets bieden aan de jongeren. Maatschappelijke verandering manifesteert zich altijd in zogenaamde niches. De voeding voor vernieuwing en verandering komt vanuit het micro-niveau. Juist deze organisaties en initiatieven willen we een stem geven in de transitiearena's.

In elke regio wordt een serie van vijf transitiearena's georganiseerd om gezamenlijk een netwerk op te bouwen en te werken aan het doel. Met de trekkers uit de drie regio's stemmen we af welke activiteiten we in gang zetten om de deelnemers te werven. We betrekken alle perspectieven: informele organisaties en nieuwe initiatieven/nichepartijen, jongeren zelf, hun ouders, gemeentelijke diensten, aanbieders van zorg, wijkteams, etc. Aan een transitiearena kunnen 40 tot 60 mensen deelnemen. De kring deelnemers kan groeien.

Een transitiearena heeft een thematisch karakter en een vaste opzet: na de introductie van een bepaald thema komen twee vernieuwende praktijkvoorbeelden aan bod, waarna de deelnemers met elkaar in gesprek gaan om het thema te verdiepen, afspraken te maken over wat in de eigen praktijk te veranderen en samen vooruit te kijken. In de eerste transitiearena bespreken we welke thema's we in de verschillende arena's aan bod willen laten komen.

De totale doorlooptijd zal ongeveer een jaar bedragen. Elke transitiearena duurt een dagdeel en vindt één keer in de twee maanden plaats. We vragen de regio's om zelf ruimte en catering beschikbaar te stellen voor de bijeenkomsten en de deelnemers uit te nodigen. Tussen de bijeenkomsten door gaan deelnemers aan de slag om nieuwe werkwijzen in de praktijk te brengen. Het is een gezamenlijk groeiproces. Met elkaar verkennen we oude en nieuwe waarden en zoeken we naar nieuwe 'rules of the game'.

Ontwikkelen en gebruiken van persona's

We zetten de jongeren centraal door het ontwikkelen van een zestal persona's. Persona's zijn archetypen; specifieke niet-bestaande vertegenwoordigers van de doelgroep. Persona's krijgen een gezicht en een identiteit en brengen daarmee de factor mens terug in het ontwerpproces. Als we weten wie de jongeren zijn, in welke situaties zij verkeren en wat ze willen, kunnen we hen beter ondersteunen bij het behalen van hun doelen.

We starten met het organiseren van een brainstormsessie met zo'n acht deelnemers afkomstig uit de drie regio's. We betrekken mensen die veel contact hebben met de doelgroep en zo mogelijk ook jongeren zelf. Alles wat al bekend is over de doelgroep, alle gedane onderzoeken zijn input voor deze sessie. Het doel van deze eerste sessie is om vanuit heel veel ideeën en kennis de verschillende persona's te segmenteren. De volgende stap is het schetsen van de zes persona's. Nu wordt een persona tot leven gebracht. Dit is een leuke creatieve sessie waarin je een persona fysiek neer gaat zetten. Hij of zij krijgt een naam, leeftijd en een identiteit. Een belangrijke toevoeging aan een persona is de omschrijving van zijn of haar doelen.

De bijeenkomsten duren ongeveer twee uur. Movisie zorgt ervoor dat de persona's visueel worden uitgewerkt. We gebruiken de persona's onder andere tijdens de transitiearena's als toetsstenen.

Inzet van het participatiewiel

Wetende dat deze jongeren vaak meerdere problemen hebben, gebruiken we in de transitiearena het participatiewiel om een integrale aanpak te bevorderen. De gedachte achter het participatiewiel is dat de leefwereld van de jongere centraal staat en dat de systeemwereld van organisaties die hen kunnen ondersteunen en beleid en wet- en regelgeving hieraan ten dienste staat. Vanuit de jongere in het midden start het participatiewiel met doelen om te participeren. Om de doelen te bereiken hebben jongeren steun nodig. Dat kan informele steun zijn of professionele steun. Steeds meer wordt de nadruk gelegd op het zoeken van steun in het eigen netwerk van mensen. Omdat dit dichtbij, vertrouwd en laagdrempelig is en dit mogelijk de noodzaak van professionele steun verkleint of uitstelt. We hebben deze ondersteuning in het participatiewiel zichtbaar gemaakt in een ring met activiteiten in de informele sfeer. Als informele ondersteuning alleen niet voldoende is, is professionele ondersteuning nodig, die een plek krijgt in de ring om de informele ondersteuning heen. In de buitenste ring van het participatiewiel staat het beleid en de wet- en regelgeving die professionele ondersteuning regelen.

Maken publicatie en kennis delen

Gedurende de periode dat de arena's gehouden worden, zal Movisie de bevindingen optekenen, analyseren en de resultaten evalueren op beoogd maatschappelijk effect. Tijdens de landelijke leerbijeenkomsten en via de bestaande kanalen (o.a. 16-27.nl, nieuwsbrieven en blogs) kunnen geïnteresseerden meer horen over de bevindingen en de ervaringen van de regio's.

Een landelijke begeleidingsgroep met partners uit het netwerk 16-27 volgt de ontwikkelingen die de regio's door maken. Om te leren van de praktijk, knelpunten op te pakken die lokaal of regionaal niet opgelost kunnen worden of specifieke ondersteuning te bieden als dat gewenst is.

Kennis over wat werkt wordt geborgd op de kennisportal 16-27.nl en in de landelijke programma's die als doel hebben om professionals te versterken in hun vak: het programma professionalisering jeugdhulp- en jeugdbescherming (PPJJ), het programma sociaal werk versterkt (SWV), het programma effectiviteit en vakmanschap en het kwaliteitsregister leerplicht & RMC.

Wil je meer weten over het aanbod, dan kan je contact opnemen met Marjet van Houten (m.vanhouten@movisie.nl) of Anna van Deth (a.vandeth@movisie.nl).

Wat maakt het bereiken, motiveren en ondersteunen lastig? De belangrijkste knelpunten:

Een deel van de jongeren is buiten beeld geraakt. Zij zitten zonder werk of opleiding thuis, zijn dakloos of hebben geen vaste verblijfplaats. Ze hebben vaak al de nodige teleurstellingen en tegenslagen in hun leven meegemaakt, hebben weinig formeel erkende vaardigheden, beschikken nauwelijks over een ondersteunend netwerk en zijn het vertrouwen in de overheid kwijt geraakt. Er zijn geen of weinig lijntjes met instanties en waar ze er zijn, worden deze niet altijd als positief ervaren. Ze reageren niet op contactverzoeken en er is geen stok achter de deur in de vorm van een uitkering om jongeren te activeren richting werk. Een groot deel van deze onzichtbare jongeren groeit op in achterstandswijken en heeft een migratieachtergrond. Discriminatie op grond van etnische herkomst, leeftijd of postcode speelt ook een rol bij het niet participeren.

Gemeenten worstelen wat met deze groep te doen. De wil is er vaak wel, maar de financiering, de kennis en expertise en het benodigde netwerk ontbreekt. Zo heeft de dienst Werk & Inkomen geen wettelijke taak om jongeren zonder uitkering of inschrijving als werkzoekende te ondersteunen en is in de financiering hiervan niet voorzien. Schrijft een jongere zich wel in als werkzoekende, dan heeft de gemeente wel een taak, maar staat er geen besparing op het bijstandsvolume tegenover. Bovendien zijn gemiddeld de kosten van begeleiding en ondersteuning hoger. Als de jongeren geen startkwalificatie hebben en jonger zijn dan 23 jaar, dan heeft RMC de mogelijkheid hun gegevens te achterhalen en hen te benaderen. Maar ook voor RMC geldt dat ze een gebrek aan financiële middelen ervaren, omdat deze groep een andere en meer intensieve aanpak vraagt. Vaak zal sprake zijn van multiproblematiek, zoals zorg, schulden of een gebrek aan een dak boven het hoofd, wat ook samenwerking met andere specialismen vraagt om in basale noden te kunnen voorzien. En kennis over om hoeveel jongeren het gaat alsook expertise over hoe hen het beste te bereiken, motiveren en ondersteunen naar werk ontbreekt. Zowel jongeren als beleidsmakers en professionals ervaren een beperkt 'doe-vermogen'.